

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS

У статті авторка визначила мету роботи: розкрити аспекти сингулярності психолого-педагогічної підтримки крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу в змішаному форматі. Розроблено організаційний регламент такої психолого-педагогічної підтримки.

Актуальність заявленої теми автором обґрунтована соціокультурними процесами, що супроводжують освітній процес в Україні в реаліях сьогодення. Авторка у статті зазначила, що психолого-педагогічна підтримка крос-культурної комунікації містить виражену тенденцію сингулярності. Це означає, що компетентність крос-культурної комунікації формується у залежності від стрімкості науково-технічного прогресу, враховує потенціал технології штучного інтелекту, самовідновлення людини, інтеграції людинознавчих наук і технічних новацій.

Методологічним базисом цього дослідження визначено системний, синергетичний і прагматичний підходи. Для досягнення цієї мети авторка визначила три напрями психолого-педагогічної підтримки крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу. Перший напрям: психологічна і педагогічна підтримка загальної мовної підготовки. Другий напрям: психологічний супровід розвитку здатності використовувати у спілкуванні інформаційно-комунікаційні технології, цифрові сервіси і мобільні застосунки, визначати їх педагогічну доцільність і відповідність освітнім цілям. Третій напрям: психологічний супровід і педагогічна підтримка розвитку організаторських здібностей і соціально значимих умінь і навичок. У статті зазначено, що перший напрям можна оптимізувати через використання прийомів багатомовного комунікативного середовища, тренувань з формування рефлексу впевненості, візуалізації себе в очікуваному результаті, роботи з помилками, практики розмежування намірів і дій для підтримки життєдіяльності, дії для досягнення мети. Другий напрям може передбачати використання ефекту присутності, використання технології розумного пристосування, розроблення універсальних дизайнів навчальних занять; третій напрям – практики соціальних проєктів, формування і аналізу кейсів.

Перспективою подальшого вивчення заявленої теми визначено формування на засадах психолого-педагогічного партнерства між-дисциплінарних методичних рекомендацій психолого-педагогічного супроводу неконфліктної крос-культурної комунікації, реалізації принципів недискримінації та інклюзивності.

Ключові слова: *якість освіти, комунікативна компетентність, крос-культурна комунікація, прагматичний підхід, навчальна комунікація, освітні цілі.*

In the article, the author defined the purpose of the work: to reveal aspects of the singularity of psychological and pedagogical support of cross-cultural communication of participants in the educational process in a mixed format. An organizational regulation of such psychological and pedagogical support has been developed.

The relevance of the topic declared by the author is substantiated by the socio-cultural processes that accompany the educational process in Ukraine in today's realities. The author noted in the article that the psychological and pedagogical support of cross-cultural communication contains a pronounced tendency of singularity. This means that the competence of cross-cultural communication is formed depending on the speed of scientific and technical progress, takes into account the potential of artificial intelligence technologies, human self-regeneration, integration of human sciences and technical innovations.

Systemic synergistic and praxeological approaches are defined as the methodological basis of this study: methodology, scientific novelty, conclusions.

To achieve this goal, the author identified three areas of psychological and pedagogical support for cross-cultural communication of participants in the educational process. The first direction: psychological and pedagogical support of general language training. The second direction: psychological support for the development of the ability to use information and communication technologies, digital services and mobile applications in communication, to determine their pedagogical expediency and compliance with educational goals. The third direction: psychological support and pedagogical support for the development of organizational abilities and socially significant abilities and skills.

The article states that the first direction can be optimized through the use of the techniques of a multilingual communicative environment, training for the formation of a confidence reflex, visualization of oneself in the expected result, working with mistakes, practice of distinguishing intentions and actions to support life activities, actions to achieve a goal. The second direction may involve the use of the effect of presence, the use of smart adaptation technology, the development of universal designs for educational classes; the third direction is the practice of social projects, formation and analysis of cases.

The prospect of further study of the declared topic is defined as the formation of interdisciplinary methodical recommendations on the basis of psychological-pedagogical partnership for psychological-pedagogical support of non-conflictual cross-cultural communication, implementation of the principles of non-discrimination and inclusiveness.

Key words: *quality of education, communicative competence, cross-cultural communication, praxeological approach, educational communication, educational goals.*

УДК 378.06:37.04
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.16>

Петренко Т.В.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах трансформацій, що відбуваються в реаліях сьогодення, компетентності крос-культурної комунікації мають неабияке значення для відновлення України у повоєнний час. Трагічні події, що відбуваються у світі загалом останні роки, переконають у необхідності системної роботи з формування компетентностей конструктивного відкритого неконфліктного крос-культурного спілкування задля збереження миру. Крос-культурна комунікація є базисом успішної професійної діяльності в усіх сферах життєдіяльності людини. Значуща ця група компетентностей в професійній діяльності учителя, викладача, дослідника, адже він творить спільноту однодумців, учасників освітнього процесу, зацікавлений у загальнокультурному і інтелектуальному прогресі кожного з учасників освітніх комунікацій. Компетентність крос-культурної комунікації залежить від стрімкості науково-технічного прогресу. Ця компетентність формується з урахуванням потенціалу технологій штучного інтелекту, самовідновлення людини, інтеграції людинознавчих наук і технічних новацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика крос-культурної комунікації досить широко представлена в сучасній бібліографії за різними напрямками. Цікаві висновки презентовані Т. Близняк у монографічному дослідженні крос-культурних особливостей менеджменту організацій [4], А. Funakawam [3]. Соціально-психологічний дискурс у цій розвідці сформовано з опорою на висновки О. Стегній [6], Г. Улунової [8], Л. Щетініної, С. Рудакової, О. Кравець [10]. Педагогічні концепти термінів і визначених у цьому дослідженні напрямів сформовано на підставі вивчення публікацій І. Хижняк, В. Ворожбіт-Горбатюк [9], А. Солодкої [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поряд з широким спектром наукових і прикладних напрацювань в означеному темою цієї публікації є потреба у формуванні емпіричного матеріалу, методологічного обґрунтування і теоретичного розроблення питань психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу під час формування компетентностей крос-культурної комунікації.

Мета статті: розкрити аспекти сингулярності психолого-педагогічної підтримки крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу в змішаному форматі.

Виклад основного матеріалу. Сингулярність як явище нелінійного зростання науково-технічного прогресу, впливає на організацію освітнього процесу через розвиток технологій інформаційно-комунікаційного змісту, інтерактивних цифрових застосунків для навчання, технологій інтеграції інтелектуальної діяльності людини і штучного інтелекту, технологій розвитку критичного

і креативного мислення, проникнення цих та інших технологій у зміст і методичні аспекти освітнього процесу. Крос-культурна комунікація передбачає синтез особистісних і професійних якостей, здатностей кожного учасника освітнього процесу для досягнення цілей, передбачених освітньою програмою, що реалізується.

Сингулярність в крос-культурній комунікації передбачає осмислення цінності одиничного значення конкретної культурної події, досвіду явища для успіху крос-культурної комунікації [5]. Часто вживають термін «культурний шок», але саме формування компетентностей крос-культурної комунікації з опорою на сингулярність дає підстави попередити прояви таких пограничних емоційних станів. Це має значення для психологічного комфорту як необхідної ознаки якісної вищої освіти.

Методологічним базисом цього дослідження визначено системний, синергетичний і праксеологічний підходи. Це означає визнання доцільності ретельного покрокового алгоритму підготовки і здійснення психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу у формуванні компетентностей крос-культурної комунікації, опори в розробленні підготовчих процесів на ціннісні орієнтири, визначені місією університету, цілями освітньої програми, вербалізованих у змісті робочих навчальних програм освітніх компонент. Крос-культурна комунікація передбачає компетентності неконфліктного цілеспрямованого спілкування представників різних культур і моральних систем [7], компетентності культуровідповідної вербальної комунікації [10], компетентності усвідомленого розрізнення бізнес-культур [4]. Для формування такого комплексу компетентностей міждисциплінарного характеру важливо спиратися на глибокі системні знання психології особистості, соціальної психології [10].

У цьому дослідженні виокремимо кілька напрямів психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу для формування компетентностей крос-культурної комунікації. Перший напрям: психологічна і педагогічна підтримка загальної мовної підготовки. Другий напрям: психологічний супровід розвитку здатності використовувати у спілкуванні інформаційно-комунікаційні технології, цифрові сервіси і мобільні застосунки, визначати їх педагогічну доцільність і відповідність освітнім цілям. Третій напрям: психологічний супровід і педагогічна підтримка розвитку організаторських здібностей і соціально значимих умінь і навичок. Виділення цих напрямів здійснено з опорою на логіку опанування освітніх програм гуманітарного спрямування, структурою курсів мовної підготовки майбутніх педагогічних, науково-педагогічних працівників.

Перший напрям психолого-педагогічної підтримки передбачає опору на базові знання

і компетентності у предметній галузі знань мовної підготовки, допитливість, цілеспрямованість, спостережливість, зацікавленість і почуття новизни у білінгвальному мовному середовищі, доброзичливість, здорове честолюбство учасників освітнього процесу. Використання прийомів багатомовного комунікативного середовища, тренувань з формування рефлексу впевненості, візуалізації себе в очікуваному результаті, роботи з помилками, практики розмежування намірів і дій для підтримки життєдіяльності, дій для досягнення мети. За цим напрямом психологічна підтримка безпосередньо пов'язана з вивченням і системним аналізом ментально-лінгвального комплексу іноземної мови, що вивчається, відображення в мові національної картини світу. Під час організації активного мовного середовища саме викладач мотивує здобувачів до оволодіння мовним матеріалом, звертає увагу на специфічні, притаманні певному етносу. На рівні педагогічного партнерства в системі «викладач – здобувач» доцільно здійснювати спільне формування своєрідного банку позамовних знань і відомостей про культуру, звичаї певної етноспільноти, відмінні комунікативні традиції, соціо-культурні відомості про етноспільноти, відповідні ціннісні імперативи і соціокультурні акценти. У цьому напрямку важливим аспектом педагогічної підтримки у формуванні крос-культурної комунікації є менторська підтримка і педагогічний супровід вивчення лінгвокраїнознавчої інформації, а саме лексичного складу мови. Також значна увага приділяється вивченню семантики слова, фонових лексичних одиниць, фразеологізмів і афоризмів, інших сталих висловів, в яких національна, етнічна специфіка набуває вербального відображення.

Другий напрям: психологічний супровід розвитку здатності учасників освітнього процесу щодо використання у спілкуванні інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових сервісів і мобільних застосунків, визначення їх педагогічної доцільності і відповідності освітнім цілям. Важливе значення у цьому напрямку має опанування учасниками освітнього процесу способами навчально-дослідницької діяльності, зокрема: пунктуальність у виконанні плану, розуміння і виконання графіків, обов'язковість, відповідальність і надійність, організаторські здібності, комунікабельність під час вирішення навчальних завдань в межах робочих навчальних програм освітніх компонент освітніх програм, що реалізуються в університетах. У цьому напрямку, на наше переконання, особливої уваги заслуговують аспекти вироблення у здобувачів відчуття упевненості у правильності обраного напрямку навчання, уміння чітко визначити навчальні цілі і очікуваний результат (на рівні робочої навчальної програми, навчального заняття, самостійної роботи в наукових і навчальних спільнотах), досвід розроблення і дотримання плану,

опора на внутрішню автономну мотивацію під час подолання труднощів крос-культурної комунікації (у форматі створення банку прикладних кейсів).

Психологічна підтримка в означеному другому напрямку також передбачає системну роботу з розвитку емоційного інтелекту. Корисно спиратися на досвід формування спокійної присутності, вироблення чітких прозорих критеріїв успіху. З-поміж цікавих сучасних практик вартими вагає: вправи енергії бажань, рефлекс впевненості, візуалізація себе в очікуваному результаті, виправлення помилок, робити те, що страшно, розмежування намірів і дій для підтримки життєдіяльності, або дії для досягнення мети з використанням дібраних лінгвокраїнознавчих текстів. У цьому ключі вкрай поціновується долучення до організації навчальних занять носіїв мови, що вивчається, прикладний аналіз типовості відображення фактів. На таких заняттях є можливість організувати крос-культурну комунікацію в реальному часі, перевірити фактичну дієвість способів гармонізації цілеспрямованості і гнучкості. На таких заняттях можна набути досвіду корелювати свої і навчальні цілі інших. На основі навчальних рефлексій можна на рівні партнерства формувати корисні практики розумне пристосування, універсального дизайну навчальних занять з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і цифрових застосунків.

Третій напрям: психологічний супровід і педагогічна підтримка розвитку організаторських здібностей і соціально значимих умінь і навичок. У цьому напрямку вирішального значення, на наш погляд, є звернення до практик соціальних проєктів, формування і аналізу кейсів учасниками навчального процесу у контексті виконання завдань з формування компетентностей крос-культурної комунікації. Через приклад своєї діяльності, чітке нормування часу для виконання практичних дій самостійно, поширення практик вдячності і доброчесності, розроблення чітких критеріїв оцінювання навчальних досягнень, прийомів створення психологічного комфорту, підтримки і розвитку емоційного інтелекту із використанням популярних цифрових сервісів серед студентів.

Висновки. Отже, у цій статті актуалізовано сингулярність психолого-педагогічної підтримки крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу. З опорою на системний, синергетичний і праксеологічний підходи виділено три напрями психолого-педагогічної підтримки крос-культурної комунікації учасників освітнього процесу: 1) психологічна і педагогічна підтримка загальної мовної підготовки, 2) психологічний супровід розвитку здатності використовувати у спілкуванні інформаційно-комунікаційні технології, цифрові сервіси і мобільні застосунки, визначити їх педагогічну доцільність і відповідність освітнім цілям, 3) психологічний супровід і педагогічна підтримка

розвитку організаторських здібностей і соціально значимих умінь і навичок учасників освітнього процесу. Перший напрям можна оптимізувати через використання прийомів багатомовного комунікативного середовища, тренувань з формування рефлексу впевненості, візуалізації себе в очікуваному результаті, роботи з помилками, практики розмежування намірів і дій для підтримки життєдіяльності, дій для досягнення мети. Другий напрям передбачає використання ефекту присутності, технології розумного пристосування, універсальних дизайнів навчальних занять; третій напрям залежить від практики соціальних проєктів, формування і аналізу кейсів.

Перспективою подальшого вивчення заявленої теми визначено формування на засадах психолого-педагогічного партнерства міждисциплінарних методичних рекомендацій психолого-педагогічного супроводу неконфліктної крос-культурної комунікації, реалізації принципів недискримінації та інклюзивності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Gesteland R. Cross-Cultural Business Behavior. Frederiksberg : Copenhagen Business School Press, 2003. 287 p.
2. Hall, E.T. Beyond Culture, 1976, Anchor Books, Garden City, CA.
3. Funakawa, A. Transcultural Management. A New Approach For Global Organizations. 1997, Jossey-Bass, San Francisco.
4. Близнюк Т. Крос-культурні особливості менеджменту сучасної мультинаціональної організації: монографія. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2017. 296 с.
5. Сингулярність. Велика українська енциклопедія. <https://vue.gov.ua/> (дата звернення: 23.10.2023)
6. Стегній О. Г. Методологічні складності крос-культурних досліджень. *Український соціум*. № 2 (45). 2013. С. 99–111.
7. Солодка А.К. Теоретико-методичні засади крос-культурної взаємодії учасників педагогічного процесу вищих навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2015. 462 с.
8. Улунова Г. Структура та рівні культури професійного спілкування як інваріанта професійної психологічної культури. *Світогляд – Філософія – Релігія: Збірник наукових праць*, № 2, 2011. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39557>
9. Хижняк І.А., Ворожбіт-Горбатюк В.В. Міжуніверситетські комунікаційні заходи як спосіб формування регіонального дослідницького середовища. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, Вип. 14. Ч.1. 2021. С. 5–18. <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/236444/234962>
10. Щетініна Л., Рудакова С., Кравець О. Сутність крос-культурної компетентності: від теорії до практики. *Ефективна економіка*, № 4, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5537>